Ірина ШЕРЕМЕТА,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)
e-mail: sheremetaira23@gmail.com

Науковий керівник:
Ольга РАДЧЕНКО
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ПІДГОТОВКИ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ В СИСТЕМІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Сучасний етап розвитку національної системи освіти характеризується посиленою увагою до реалізації наступності між дошкільною та початковою ланками навчання, оскільки саме від якості управлінського супроводу цього процесу залежить успішність адаптації дитини до нових умов шкільного життя. Реформа Нової української школи, що ґрунтується на компетентнісному та особистісно орієнтованому підходах до організації освітнього процесу, актуалізує потребу в системному управлінні підготовкою дітей до навчання у школі як складноорганізованим процесом, що поєднує зусилля закладів дошкільної освіти, закладів загальної середньої освіти, органів управління освітою, педагогічних працівників і сімей вихованців [5]. Особливої значущості це питання набуває в умовах невизначеності, спричиненої воєнним станом, коли керівники закладів освіти змушені ухвалювати управлінські рішення зважаючи на безпекову ситуацію та постійні ризики та виклики [1].

У класичному менеджменті управління тлумачать по-різному, проте в основі більшості визначень лежить ідея циклічного впливу суб’єкта на об’єкт заради досягнення поставлених цілей: американські дослідники М. Мескон, Ф. Хедоурі та М. Альберт розглядають управління як послідовне виконання функцій планування, організації, мотивації і контролю, спрямоване на постановку та реалізацію цілей організації. Дещо інакший акцент виокремлює В. Гладкова, яка трактує управління як специфічний

вид діяльності, що відбувається в мінливому середовищі й забезпечує цілеспрямований вплив на керовану систему заради збереження та впорядкування її параметрів [1]. Спираючись на ці підходи, управління процесом підготовки дітей до навчання у школі в системі початкової освіти можна визначити як цілеспрямовану й планомірну діяльність керівників закладів освіти, педагогічних та методичних працівників, а також органів управління освітою, яка передбачає аналіз, цілепокладання, планування, організацію, мотивацію і контроль (моніторинг) взаємодії дошкільної та початкової ланок задля забезпечення наступності змісту, форм і методів навчання та формування в дитини готовності до систематичного шкільного навчання.

Функції такого управління вибудовуються в загальний управлінський ланцюг «аналіз – планування – організація – контроль – регулювання». Аналітична складова полягає у вивченні реального стану готовності дітей до школи та запитів учасників освітнього процесу. Планування виявляється в узгодженні річних планів роботи закладів дошкільної та загальної середньої освіти й у розробленні спільних методичних заходів. Організаційна складова забезпечує умови для практичної взаємодії педагогічних колективів обох ланок, тоді як мотиваційна спрямована на заохочення педагогів до підвищення кваліфікації з питань наступності. Контрольна функція (регулювання) реалізується через відстеження результативності вжитих управлінських заходів і оперативне коригування освітнього процесу. Наскільки успішно виконуються ці функції, залежить передусім від рівня професіоналізму керівника закладу освіти, сформованості його управлінських компетентностей та готовності ухвалювати виважені рішення в ситуаціях дефіциту інформації й ризику [1].

Одним із напрямів управління процесом підготовки дітей до школи є приведення діяльності закладів освіти у відповідність до чинних державних стандартів, тобто реалізація нормативно-правової функції управління. Так, Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) фіксує ті результати навчання й розвитку, яких дитина має досягти до завершення дошкільного дитинства за такими освітніми напрями: Особистість дитини, Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі, Дитина в природному довкіллі, Гра дитини, Дитина в соціумі, Мовлення дитини та Дитина у світі мистецтва [4]. Державний стандарт початкової освіти та

концепція Нової української школи орієнтують зміст навчання в перших класах враховуючи вимоги до обов'язкових результатів навчання визначено на основі компетентнісного підходу: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна або інформаційно-цифрова компетентність; навчання протягом життя; громадянські і соціальні компетентності; культурна компетентність, підприємливість і фінансова грамотність [5]. Саме узгодженість положень цих документів забезпечує єдину логіку розвитку дитини на межі двох освітніх ланок, а тому управлінські структури закладів дошкільної та початкової освіти мають узгоджувати між собою освітні програми й критерії оцінювання досягнень, щоб не допустити змістового дублювання і водночас поступово ускладнювати вимоги до дитини.

Головним суб'єктом управління процесом підготовки дітей до школи є керівник закладу дошкільної освіти, чия професійна діяльність окреслена професійним стандартом «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» [3]. Згідно зі стандартом, однією з ключових трудових функцій керівника є стратегічний розвиток закладу: він має вміти вибудовувати стратегію розвитку з огляду на потреби всіх учасників освітнього процесу й підтримувати функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти [3]. Ця функція має пряме відношення до організації наступності між дошкільною і початковою ланками, адже саме керівник визначає пріоритетні напрями методичної роботи закладу, розподіляє обов'язки між педагогами та контролює, наскільки якісно відбувається підготовка дітей до школи. Фахова література з управління дошкільною освітою звертає увагу на те, що результативне керівництво закладом ґрунтується на поєднанні адміністративних, організаційно-педагогічних і методичних дій, спрямованих одночасно на розвиток кадрів, поліпшення освітнього середовища та побудову зовнішніх зв'язків з іншими закладами освіти й батьками [2].

Одним із ключових напрямів управлінської діяльності залишається організаційно-методична координація роботи закладів дошкільної та початкової освіти. На практиці вона втілюється через спільні методичні

об’єднання педагогів дошкілля й початкової школи, взаємні відвідини занять та уроків, знайомство вчителів із дітьми ще до їх вступу до першого класу, а також через узгодження річних планів роботи обох закладів [2]. Щоб така взаємодія відбувалася системно, потрібно чітко розмежувати відповідальність між керівниками закладів освіти, місцевими органами управління освітою й методичними службами, а також налагодити стабільні канали обміну інформацією між педагогічними колективами.

Окремої уваги в управлінській діяльності потребує взаємодія закладу освіти з родиною дитини, адже батьки є повноправними учасниками процесу підготовки до школи. Керівництво закладів освіти повинне організовувати постійну просвітницьку роботу з батьками, пояснюючи їм, що готовність дитини до навчання – це комплексне явище, яке не зводиться виключно до запасу предметних знань і вмінь [2]. Серйозним викликом для управлінців сьогодні є потреба зберегти наступність дошкільної й початкової освіти в умовах воєнного стану, коли навчання частково переходить у дистанційний або змішаний формат, а окремі діти взагалі позбавлені змоги регулярно відвідувати заклад дошкільної освіти. У таких обставинах управлінські рішення доводиться ухвалювати за браку повної інформації та в умовах підвищеного ризику, що вимагає від керівників гнучкості, вміння швидко реагувати на нові обставини й постійно вдосконалювати власний професійний рівень [1].

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що управління процесом підготовки дітей до навчання у школі в ланці початкової освіти є багаторівневою системою цілеспрямованих управлінських дій, які об’єднують нормативно-правове регулювання, реалізацію класичних функцій управління, розвиток управлінської компетентності керівників закладів освіти та організаційно-методичну координацію діяльності закладів дошкільної й початкової освіти. Ефективність такого управління визначається узгодженістю дій усіх суб’єктів освітнього процесу, професіоналізмом керівних кадрів і гнучкістю управлінських рішень в умовах сучасних викликів і невизначеності. Перспективи подальших досліджень убачаємо в розробленні цілісної моделі управління наступністю дошкільної та початкової освіти, яка враховувала б специфіку прийняття управлінських рішень в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Гладкова В. М. Управлінська діяльність керівника закладу освіти в умовах невизначеності. *Імідж сучасного педагога.* 2023. № 5 (212). С. 38–46. URL: https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-5(212)-38-46 (дата звернення: 10.09.2026).

2. Макаренко С. І. Основи управління в галузі дошкільної освіти : навч.-метод. посіб. : у 2 ч. Ч. 1. Мелітополь : ТОВ «Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні», 2021. 220 с. URL: http://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5607/1/mak_osn_upr_nav_pos_2021_1.pdf (дата звернення: 10.09.2026).

3. Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» : наказ М-ва економіки України від 28.09.2021 р. № 620-21. URL: https://mon.gov.ua/osvita-2/doshkilna-osvita-2/profesiyniy-standart-kerivnik-direktor-zakladu-doshkilnoi-osviti-ta-vikhovatel-zakladu-doshkilnoi-osviti (дата звернення: 10.09.2026).

4. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) : наказ М-ва освіти і науки України від 12.01.2021 р. № 33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 10.09.2026).

5. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / Л. Гриневич та ін. ; за заг. ред. М. Грищенка. Київ : Міністерство освіти і науки України, 2016. 40 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення: 10.09.2026).